

מודלים ליישוב סכסוכים ביהדות ובדתות אחרות

מספר קורס: 792775201

מעודכן 1.9.19

מרצה: ד"ר דניאל רוט, daniel.roth@biu.ac.il

סוג הקורס: הרצאה לתואר שני ושלישי

היקף שעות: 4

סמסטר: סמסטר ב'

שנת לימודים: תש"פ

א. מטרת הקורס

מטרת הקורס היא לחשוף את התלמידים לחקר מודלים ליישוב סכסוכים כפי שהם באים לידי ביטוי במקורות היהדות ובדתות אחרות. שאלותינו העיקריות היא כיצד חקר מודלים אלו יכולים לתרום הן לחקר התיאורטי של דת ויישוב סכסוכים והן לשילוב של דת ויישוב סכסוכים בפועל בחברה היום.

ב. תוכן הקורס

מתחילת המאה הנוכחית החלה התעניינות בחקר הדת ויישוב סכסוכים. בתכניות אקדמיות של יישוב סכסוכים ולימודי שלום וסכסוך, וגם של דת ותיאולוגיה, נפתחו מסלולי מחקר וקורסים שונים שמתמקדים בחקר הדת ויישוב סכסוכים. תחום מחקר זה מקיף גם את חקר אנשים דתיים שמעורבים בסכסוכים וביישובם היום, וגם את חקר מקורות המסורתניים של הדתות השונות על אלימות, שלום ומודלים שונים ליישוב סכסוכים. המשותף לכל תחום מחקר הדת ויישוב סכסוכים היא ההנחה שדת יכולה, ואף חייבת, לשמש לא רק כמקור לפריצת סכסוכים ומלחמות אלא גם כמקור חיוני ליישוב סכסוכים ובניית שלום.

מהלך השיעורים: מבוא פרונטאלי בנושא, לימוד מקורות יסוד של המודלים במקורות היהדות ואסלאם ודיון בהשוואת המקורות למודלים המוכרים בחקר יישוב סכסוכים והשלכות אפשריות לחברה היום. יוזמנו גם מספר מרצי אורח שעוסקים בדת ויישוב סכסוכים, ובניית שלום בפועל היום.

ג. מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי) וחובות הקורס:

- 20% מטלת סיכום וביקורת מאמר:
 - יש לבחור במאמר אחד עם * (כוכבית) מהביבליוגרפיה ולרשום את השם ות.ז. שלך ליד אותו מאמר בדף הויקי שבאתר המודל. (ניתן לעבוד בזוגות על מאמרים שיש לידם שני כוכבים ** בלבד).
 - יש להגיש את הסיכום וביקורת מאמר עד 13.3.20. הגשת המטלה באיחור תביא ולהגיש למרצה מודפס בעברית וגם להעלותו לאתר המודל של הקורס להורדת הציון ב'2 נק' (מתוך 20 נק' בסה"כ) כל שבוע של איחור.
 - הסיכום צריך להיות בין 4 – 6 עמודים מודפסים, גופן 12, David רווח 1.5 (בהתאם לאורך המאמר).
 - סיכום וביקורת מאמר כולל:
 - פרטי המאמר המלאים, שם הסטודנט/יתים, תאריך הגשה.
 - סיכום הטיעונים העיקריים של המחבר/ת. אם המאמר מתייחס לטקסטים דתיים ספציפיים, או מקרים מסוימים יש לכלול חלק מהם בסיכום הטיעונים.
 - בסוף יש לכתוב ביקורת על המאמר שבה את/ה מביע/ה את דעתך האישית: מה למדת מהמאמר, וגם לפחות שאלה (משהו שלא ברור לך) או קושיא (משהו שלא מקובל עליך) אחת על המאמר.
 - יש לבוא מוכנים להציג את סיכום המאמר שלך בצורה בלתי פורמאלית בשיעור בו נדון באותו מאמר, ולהשתתף באופן פעיל בדיון הכיתתי.
- 20% תרומה לדיון שכולל: (1) נוכחות והשתתפות פעילה בכיתה, (2) 3 תגובות קצרות לשאלות הדיון שמופיעות בסוף כל יחידה באתר המודל (3-5 שורות) לפני תחילת השיעור הבא, (3) 3 תגובות קצרות לסיכומי מאמרים של הסטודנטים אחרים בכל יחידה באתר במודל

- (3-5 שורות) לפני תחילת השיעור שיוקדש לאותו מאמר, (4). קריאת מאמרי חובה לקראת כל שיעור (כל פריט עם סימון של לידו) וקריאת סיכומי המאמרים של הסטודנטים.
- 60% מבחן מסכם: שאלות על סיפורי unseen וניתוחם לאור מה שנלמד בכיתה, קריאת החובה, וסיכומי המאמרים (חומר סגור). מתוך 2 שאלות עליכם לבחור ב 1, ולכתוב כ- 3 עמודים.

ד. תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

חלק א': מודלים תרבותיים ודתיים ליישוב סכסוכים ע"י צד שלישי

1. מבוא למודלים ליישוב סכסוכים ביהדות ובדתות אחרות (28.2.20)

א. חקר הדת ויישוב סכסוכים

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "The Study of Religion and Peacebuilding/ Islam, Judaism and Conflict Resolution", pp. 4-18.

**Katrien Hertog, *The Complex Reality of Religious Peacebuilding: Conceptual Contributions and Critical Analysis*, Lexington Books, 2010, pp. 1-38.

**Cassandra Lawrence, Dr. Sara Singha, Najla Mangoush, and Rev. Douglas Leonard, "Demystifying Religion in Mediation Identifying gaps in Training, Knowledge, and Practice", Al Amana International, 2017.

*Owen Frazer and Mark Owen, 2018, Religion in Conflict and Peacebuilding: Analysis Guide - summary, USIP and Salam Institute, 1-9.
https://www.usip.org/sites/default/files/USIP_Religion-in-Conflict-Peacebuilding-Summary.pdf

**S. Ayse Kadayifci-Orellana (2009) "Ethno-Religious Conflicts: Exploring the Role of Religion in Conflict Resolution", in *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*, eds., J. Bercovitch, V. Kremenyuk, and I. W. Zartman, SAGE, London, pp. 264-280.

ב. חקר מודלים ליישוב סכסוכים באסלאם

*Mohammed Abu-Nimer, "An Islamic Model of Conflict Resolution: Principles and Challenges", in *Crescent and Dove: Peace and Conflict Resolution in Islam*, USIP, DC, 2010, pp. 73 –88.

*S. Ayse Kadayifci-Orellana, Mohammed Abu-Numer and Amjad Saleem (2014) "Understanding An Islamic Framework for Conflict Transformation" Islamic Relief, 2014, pp.1-23.

ג. חקר מודלים ליישוב סכסוכים ביהדות

**Marc Gopin (2000), *Between Eden and Armageddon*, Oxford University Press, Chapter Eight: "New Paradigms of Religion and Conflict Resolution: A Case Study of Judaism", pp. 167 – 195 (136-138).

*Gerald M. Steinberg, 'Jewish Sources on Conflict Management: Realism and Human Nature,' *Conflict and Conflict Management in Jewish Source*. M. Roness, ed. Ramat Gan: Bar Ilan University, Program on Conflict Management and Negotiation, 2008, pp. 10-25.

*Howard Kaminsky, *Fundamentals of Jewish Conflict Resolution: Traditional Jewish Perspectives on Resolving Interpersonal Conflicts* (Boston: Academic Studies Press, forthcoming in 2017), Preface pp. xix - xxxvi.

דניאל רוט, מסורת אהרן רודף שלום בין איש לאיש כמודל רבני לפיוס, חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת בר אילן, תשע"ג, עמ' 1-9.

ד. חקר מודלים מסורתיים – תרבותיים ליישוב סכסוכים

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "Traditional cultural models of conflict resolution and peacemaking", pp. 22-47.

**Augsburger, David W., *Conflict Mediation Across Cultures*. London: Westminster John Knox Press 1992, pp. 187 – 228.

*Paul Salem, 'A Critique of Western Conflict Resolution from a Non- Western Perspective,' *Negotiation Journal* 9:4, 1993. pp. 361-369.

*Hamdesa Tusso and Maureen P. Flaherty (2016), "Indigenous Processes of Peacemaking: Why are we interested in this area of knowledge and practice now?" In *Creating the Third Force: Indigenous Processes of Peacemaking*, (ed. Hamdesa Tusso and Maureen P. Flaherty) Lexington, pp. 3-26.

**Hamdesa Tusso, "Creating the Third Force: Some Common Features in Indigenous Processes of Peacemaking, and Some Preliminary Observations" in *Creating the Third Force: Indigenous Processes of Peacemaking*, (ed. Hamdesa Tusso and Maureen P. Flaherty) Lexington, pp. 509 – 536.

*Ali Gohar and Lisa Schrich, "Ritual and Symbol in Justice and Peacebuilding: Lessons from Pukhton Tribes on the Jirga", in *Creating the Third Force: Indigenous Processes of Peacemaking*, (ed. Hamdesa Tusso and Maureen P. Flaherty) Lexington, pp. 455- 470.

*Bee Chen, Goh, *Law without lawyers, justice without courts, on traditional Chinese Mediation*, Aldershot: Ashgate, 2002, chapter 1 "On Mediation: Sino-Western Insights", pp. 7- 29.

 דניאל רוט, מסורת אהרן רודף שלום בין איש לאיש כמודל רבני לפיוס, חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת בר אילן, תשע"ג, 51 – 67.

*George E. Irani, "The Best Judgements: Rituals of Settlement (*Sulh*) and Reconciliation (*Musalaha*) in the Middle East" in *Creating the Third Force: Indigenous Processes of Peacemaking*, (ed. Tusso and Flaherty) Lexington, 2016, pp. 55-76.

*S. Ayse Kadayifci-Orellana, Mohammed Abu-Nimer and Amjad Saleem (2014) "Understanding An Islamic Framework for Conflict Transformation" *Islamic Relief*. pp. 26-49.

*Pely, Doron, *Muslim/ Arab Mediation and Conflict Resolution: Understanding Sulha*, Routledge Press, 2016, Chapter Two "The theoretical foundations of Sulha", pp. 35-53.

2. העושה שלום האידיאלי באסלאם, נצרות, הינדואיזם (13.3.20)

 Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "Paradigmatic Peacemakers in Other Religious Traditions: Mohammed, Krishna, Deganawida and Jesus", pp. 18-22.

א. דמותו של אהרן הכהן, הרודף שלום האידיאלי ביהדות

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "The Legend of Aaron the High Priest as Judaism's Paradigmatic Third-Party Peacemaker.", pp. 53-68

ב. אהרן רודף שלום לעומת משה רודף צדק

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "The Legend of Aaron the High Priest as Judaism's Paradigmatic Third-Party Peacemaker.", pp. 68-82.

ג. דרכו של אהרן לרדוף שלום :

 ** Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "The Legend of Aaron the High Priest as Judaism's Paradigmatic Third-Party Peacemaker.", pp. 83- 117.

[Marc Gopin, *Between Eden and Armageddon*, Oxford University Press, 2000, Chapter Eight: "New Paradigms of Religion and Conflict Resolution: A Case Study of Judaism", pp. 182 – 186].

3. 'רודפי שלום' במקורות ובהיסטוריה היהודית (27.3.20)

א. רודפי שלום ורודפות שלום בספרות התלמוד והמדרש: רבי מאיר, הבדחנים, ברוריא והמטרוניטא:

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), "Rabbi Meir: Peacemaking through humility and appeasement", 124-133, "The Simple Jesters: Peacemaking through Humor, 118-124, 157-164, Women pursuing conflict prevention and nonviolence, pp. 165-173

ב. רבנים שרדפו שלום מעבר לקהילה היהודית : רבי יוחנן בן זכאי ורב יוסף סירקוסטי, ורודפי שלום בספרות החסידות: רב דוד מלעלוב והרבי החסידי

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), Rabbi Yosef Syracusty (Safed, 16th cent.): Pursuing peace among the poor and non-Jews, 183-188, 323-325; "The Hasidic Peacemaker: Rabbi Dovid of Lelov (Ukraine, 19th cent.) – The power of shared prayer", pp. 188 -193.

ג. רודפי שלום 'זמניים': רב חיים דוד אזולאי (החיד"א) והחכם החדש בקהילת אגריפין

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), Rabbi Haim Yosef David Azulai (the ida): Italy/France, eighteenth century, 202 – 214, 228-232.

ז. רודפי שלום במרוקו מאה 18

 *Daniel Roth, *Rodfei Shalom: Third-Party Peacemakers in Judaism*, (book manuscript), *Rodfei Shalom* (pursuers of peace), 259-277.

חלק ב': מודלים לבניית שלום בין דתי

4. **בוני שלום בין דתי (1.5.20)**

א. מבוא

 *David Little, *Peacemakers in Action: Profiles of Religion in Conflict Resolution*, Cambridge University Press, 2007, pp. 3-21.

ב. אמאם אשאפה וכומר ג'מס: בניית שלום בין אימאם וכומר בניגריה

**David Little, "Warriors and Brothers: Imam Muhammad Ashafa and Pastor James Wuye" in *Peacemakers in Action: Profiles of Religion in Conflict Resolution*, Cambridge University Press, 2007, pp. 247-277

ג. כומר אנדרו ווייט: אירעק

**Clayton Maring, "War Junkie for G-d: Andrew White, Iraq", in *Peacemakers in Action: Volume 2: Profiles in Religious Peacebuilding*, (Ed, Joyce S. Dubensky), Cambridge University Press, 2016, pp. 71-114.

ד. מבוא: מיפוי ארגונים שמקדמים בניית שלום בין דתי בהקשר הסכסוך הישראלי-פלסטיני:

**Landau, Yehezkel. *Healing the Holy Land: Interreligious Peacebuilding in Israel/Palestine*. Washington: United States Institute of Peace, 2003.

 *Wang, Y. (2014). Strategic Engagement and Religious Peace-building: a case study of religious peace work in Jerusalem. *Approaching Religion*, 4(2), 71-82. Retrieved from <https://journal.fi/ar/article/view/67551>

ה. הרב מנחם פרומן ז"ל:

 *David Little, "The Settler who Spoke with Arafat: Rabbi Menachem Froman" in *Peacemakers in Action: Profiles of Religion in Conflict Resolution*, Cambridge University Press, 2007, pp 341-356.

ו. רודף שלום אליהו מקליין ובניית שלום בין דתי שורשי- טקסי:

 *Marc Gopin (2012) *Bridges across an Impossible Divide: The Inner Lives of Arab and Jewish Peacemakers*, Oxford University Press, pp. 47-75.

* Wang, Y, *How Can Religion Contribute to Peace in the Holy Land? A Study of Religious Peacemakers in Jerusalem*, PhD Thesis University of Oslo, 2011, Chapter 11 "Jerusalem Peacemakers", pp. 183-191.

[Landau, Yehezkel. *Healing the Holy Land: Interreligious Peacebuilding in Israel/Palestine*. Washington: United States Institute of Peace, 2003, pp. 35-37.]

מרצי אורח: ד"ר יהודה סטולוב, אגודת המפגש הבין דתי

5. **בניית שלום בין רבנים ומנהיגים מוסלמים בכירים בהקשר הסכסוך הישראלי-פלסטיני (15.5.20)**

א. הרב מיכאל מלכיאור ושייח עבדאללה נימר דרוויש:

 *Melchior, Michael, "Establishing a Religious Peace," Kronish, Ron, ed., *Coexistence & Reconciliation in Israel: Voices for Interreligious Dialogue*, New York 2015, 117-128.

 *Melchior, Michael, "Opening the Tent of Peace", in *Violent Extremism in the 21st Century: International Perspectives* (G. Overland et al, eds), Cambridge Scholars Publishing, Cambridge, UK, 2018, pp. 447 – 452.

[Landau, Yehezkel. *Healing the Holy Land: Interreligious Peacebuilding in Israel/Palestine*. Washington: United States Institute of Peace, 2003, pp. 16-25, 51-52.]

מרצי אורח: הרב מיכאל מלכיאור ושייח רא'אד בדיר, וד"ר נסיה שמר

6. נשים דתיות כבוני שלום בין דתי (12.6.20)

א. מבוא לנשים דתיות כבוני שלום

 *Susan Hayward and Katherine Marshall, (2015) "Religious Women's Invisibility: Obstacles and Opportunities" In *Women, Religion, and Peace: Exploring Experience, Probing Complexity* Susan Hayward and Katherine Marshall eds. USIP press (Washington DC), pp. 1-27.

ב. נשים יהודיות ומוסלמיות כרודפי שלום היום

*Lucy Kurtzer-Ellenbogen (2015) *Jewish Women in Peacebuilding: Embracing Disagreement in the Pursuit of "Shalom"* *Women, Religion, and Peace: Exploring Experience, Probing Complexity* Susan Hayward and Katherine Marshall eds. USIP press (Washington DC), pp. 113-125.

*S. Ayse Kadayifci-Orellana (2015) "Muslim Women's Peacebuilding Initiatives" *Women, Religion, and Peace: Exploring Experience, Probing Complexity* Susan Hayward and Katherine Marshall eds. USIP press (Washington DC), pp. 71-96.

*Zulfiya Tursunova, Marianne Kamp, Nodira Azizova and Lobar Azizova "Women's Indigenous Process of Peacebuilding and Peacemaking in Uzbekistan: Sacred Places of Homes and Community for Health and Wellb-being" in *Creating the Third Force: Indigenous Processes of Peacemaking*, (ed. Tuso and Flaherty) Lexington, pp. 351 – 370.

ג. אבטיסאם מאחמיד

 *Marc Gopin (2012) *Bridges across an Impossible Divide: The Inner Lives of Arab and Jewish Peacemakers*, Oxford University Press, Ibtisam Mahameed: An Introductory Palestinian Case Study, pp. 22- 46.

מרצי אורח: אבטיסאם מאחמיד ורבנית עדינה בר שלום

חלק ג': מודלים דתיים ליישוב סכסוכים בלי צד שלישי

7. מחלוקת בונה, מחלוקת לשם שמים ואדב אל-איח'טילאף (26.6.20)

א. ביהדות: מחלוקת לשם שמים

 **Howard Kaminsky, "Rabbinic perspectives on constructive conflict: A 'Dispute for the Sake of Heaven'" in *Fundamentals of Jewish Conflict Resolution: Traditional Jewish Perspectives on Resolving Interpersonal Conflicts* (Boston: Academic Studies Press, forthcoming), pp. 74 – 109.

*Daniel Roth, "The Ninth of Adar: The Day Constructive Conflict Turned Destructive" Occasional Paper, 9AdaarProject, 2013.

ב. באסלאם: אדב אלאיחטילאף (אתיקה של מחלוקת)
*Alwani, Taha J. *Ethics of Disagreement in Islam*, The International Institute of Islamic Thought, Virginia, USA, 1996, chapter 4.

ג. סימולציה של מחלוקת בונה: לבטל או להשאיר את המרצה הארוח?

8. התיאוריה ופרקטיקה של 'פרשנות מגשרת' (3.7.20)

א. מבוא לפרשנות מגשרת:

*Angelica R. Martinez & Richard E. Rubenstein, "The Truth of Fiction: Literature as a Source of Insight into Social Conflict and Its Resolution", *International Journal of Conflict Engagement and Resolution*, vol. 4, 2016, issue 2,

ב. הקונפליקט בין ישמעאל ויצחק בפרשנות המקרא, בחדית' והיום.

*Isaac and Ishmael, Opportunities for Peace within Religious Narratives, *Journal of Religion, Conflict and Peace*, 2009. <http://www.religionconflictpeace.org/volume-2-issue-2-spring-2009/isaac-and-ishmael>

ג. הקונפליקט בין יעקב ועשו בפרשנות המקרא היום

*John Paul Laderach, *Reconcile: Conflict Transformation for Ordinary Christians*, chapter Two: "Turning Toward the Face of God: Jacob and Esau", 2014, Herald Press, Virginia, pp. 29-43.

ד. הכנה לקראת המבחן